

NOTAT

Ministeriet for Fødevarer,
 Landbrug og Fiskeri

Den 2. februar 2023

Faktaark – Landbrugsområdet

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri er ansvarlig for administrationen af EU's landbrugspolitik under hensyntagen til EU's lovgivning på miljø- og naturområdet. Hertil kommer en række nationale regler og initiativer for landbruget, hvoraf en stor andel har ophæng i *Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug* fra oktober 2021 (Landbrugsaftalen).

Kort baggrund om landbrugsområdet

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri arbejder for at udvikle dansk landbrug og skabe gode rammer for udviklingen af en økonomisk levedygtig samt miljø- og klimamæssigt, bæredygtig sektor. Som myndighed under ministeriet er det Landbrugsstyrelsens rolle at administrere en række love og bekendtgørelser på landbrugsområdet. Landbrugsstyrelsen er endvidere akkrediteret som udbetalende organ for EU's landbrugsstøtte.

Inden for rammerne af bl.a. EU's landbrugspolitik og EU's miljø- og naturlovgivning arbejder ministeriet for bæredygtige, klimavenlige og ressourceeffektive løsninger og bidrager med at udvikle landbrugserhvervet. Da landbrugssektoren spiller en væsentlig rolle for dansk økonomi, arbejder ministeriet strategisk med at fremme ressourceeffektive løsninger og bidrage til et landbrugserhverv, der kan skabe vækst og flere arbejdspladser.

Relevante nøgletal

Der er ca. 7.600 heltidsbedrifter i dansk landbrug. Over en længere periode har det været svært at sikre tilstrækkelig indkomst til at aflønne ejerne, og indtjeningen efter aflønning af ejeren har dermed været svagt negativ set over de seneste 10 år, *jf. tabel 1*. Dette hænger blandt andet sammen med udgifter til finansiering som følge af gældsopbygning i årene op mod finanskrisen, hvor jordpriserne steg betydeligt. Som følge heraf har mange bedrifter haft en høj gæld siden da. Der har dog i de seneste år været god indtjening i landbruget samlet set, hvilket har været en årsag til, at landbrugets gæld er faldet over de seneste par år. I udgangen af 2021 var gælden således 297 mia. kr. Over 80 pct. af landbrugets gæld til realkreditinstitutter er variabelt forrentet, og rentestigninger påvirker derfor i høj grad landbrugets økonomi. Landbruget er en del af den danske fødevarerklunge, som beskæftiger i alt 125.000 personer. Fødevarerklungens eksport var på 173 mia. kr. i 2021, *jf. Danmarks Statistik*.

Tabel 1. Udvalgte nøgletal for landbrugsområdet

Emne	Nøgletal	
Antal heltidsbedrifter	7.600	bedrifter
Antal fuldtidsbeskæftigede i primærproduktionen*	50.000	fuldtidsbeskæftigede
Det samlede landbrugsareal	2.600.000	ha
<i>Heraf økologisk areal**</i>	<i>310.000</i>	<i>ha</i>
Landbrugets andel af Danmarks samlede areal	61	pct.
Produktionsværdi, landbrug og gartneri, gns. 2012-2021	82	mia. kr.
Værdiskabelse (BVT), landbrug og gartneri gns. 2012-2021	27	mia. kr.
Andel af Danmarks samlede værdiskabelse (BVT), gns. 2012-2021	1,2	pct.
Indtjening inden ejer aflønning, landbrug og gartneri, gns. 2012-2021	7,4	mia. kr.
Indtjening efter ejer aflønning, landbrug og gartneri, gns. 2012-2021	-0,1	mia. kr.
Gæld for landbrug og gartneri (inkl. deltid)	297	mia. kr.
<i>Heraf gæld for heltidsbedrifter, landbrug</i>	<i>225</i>	<i>mia. kr.</i>

Kilde: Danmarks Statistik (JORD2, AREALDK, OEKO11, NABP69, JB3 og særudtræk) samt IFRO, Landbrugets Økonomi, flere årgange.

Anm.: Data i udgangspunkt for 2021 med mindre andet er angivet. * Data er fra 2019. **Data er fra 2022 og inkluderer arealer under omlægning.

Større politiske aftaler/forlig

Landbrugsaftalen er et bredt forlig, der udløber i 2030. Aftalen indeholder mere end 50 indsatser, som bl.a. skal bidrage til at reducere udledningen af hhv. kvælstof i 2027 og drivhusgasser i 2030. Med landbrugsaftalen blev der truffet beslutning om at indføre et bindende reduktionsmål for udledningen af drivhusgasser fra land- og skovbrugssektoren på 55-65 pct. i 2030 ift. 1990, og aftaleparterne er enige om at sikre fuld implementering af vandrammedirektivet. Blandt de centrale indsatser i aftalen er bl.a. udtagning af lavbundsjorder og øget kvælstofregulering.

Landbrugsaftalens udviklingsspor omfatter et samlet teknisk reduktionspotentiale på 5 mio. tons CO₂e i 2030, hvor de centrale elementer bl.a. er udvikling af brun bioraffinering, fodertilsætningsstoffer og gyllehåndtering.

Der er aftalt et genbesøg af aftalen i 2023/2024, hvor der skal følges op på en række af aftalens elementer. Genbesøget skal endvidere ses i sammenhæng med anbefalingerne for anden fase af Ekspertgruppen for en grøn skattereform.

Landbrugsaftalen er primært finansieret gennem anvendelse og implementering af EU's landbrugsstøtte (CAP'en). Aftalens finansiering udgøres således af ca. 27 mia. kr. fra EU og ca. 4 mia. kr. i nationale midler frem mod 2027. Aftalens implementering forløber overordnet set planmæssigt.

I tillæg til landbrugsaftalen er det med det nye regeringsgrundlag besluttet at nedsætte et såkaldt partnerskab for en visionsplan for dansk landbrug, der skal komme med anbefalinger til en samlet visionsplan for dansk landbrug. Visionsplanen skal også adressere de samlede mål for arealanvendelsen i Danmark til landbrug, natur, udbygning af vedvarende energi mv., jf. tabel 2.

Tabel 2. Oversigt over større aftaler/forlig mv.

Politisk aftale	Beskrivelse
Aftale om grøn skattereform (S, V, RV, SF og KF)	Aftalen blev indgået i december 2020 og består af to faser. Første fase omfatter de første skridt i retningen fa en højere og mere ensartet afgift på CO ₂ e-udledninger med udgangspunkt i det eksisterende energiafgiftssystem. Som led i aftalens anden fase blev der nedsat en ekspertgruppe, som bl.a. har til opgave at vurdere fordele og ulemper ved henholdsvis en reguleringsløsning og en CO ₂ e-afgift for landbrugssektoren eller en kombination af disse. Regeringen vil udarbejde forslag til en klimaafgift, når ekspertgruppens endelige afrapportering foreligger.
Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug (S, V, DF, SF, RV, EL, K, NB, LA, KD)	Aftalen blev indgået i oktober 2021 bl.a. med målsætninger for reduktion i udledning af hhv. kvælstof i 2027 og drivhusgasser i 2030. Aftalen er primært finansieret gennem anvendelse og implementering af EU's landbrugsstøtte (CAP) fra 2023-2027.
Ansvar for Danmark – Det politiske grundlag for Danmarks regering (S, V, M)	Det fremgår af regeringsgrundlaget at regeringen bl.a. vil nedsætte et partnerskab, der skal komme med et oplæg til en samlet visionsplan for dansk landbrug herunder adressere de samlede mål for arealanvendelsen i Danmark til landbrug, natur, udbygning af vedvarende energi mv.

Aktuelle fokusområder

Nedenfor fremgår nogle af de aktuelle fokusområder for arbejdet med landbrugsområdet.

- *Implementering af CAP-reformen:* EU's fælles landbrugspolitik (CAP'en) sætter den overordnede ramme for landbrugssektoren på tværs af EU. Den 1. januar 2023 trådte en ny reform af CAP'en i kraft. Den nye reform vil trække EU's landbrugspolitik i en mere grøn retning bl.a. med indførelse af en række nye frivillige, grønne bioordninger og nye krav til modtagerne af landbrugsstøtte. For at reformen kunne træde i kraft ved årsskiftet, blev den danske CAP-lov (Lov om administration af den fælles landbrugspolitik mv.) hastebehandlet før jul 2022. CAP-loven har en solnedgangsklausul og skal genbehandles i februar / marts 2023. Den konkrete udmøntning af de nye regler er fastsat ved bekendtgørelser, hvorefter de nye ordninger vil kunne søges af landbrugerne.
- *Grøn skattereform og CO₂-afgift på landbruget:* Med *Aftale om grøn skattereform (december 2020)* blev der nedsat en ekspertgruppe, der skal udarbejde forslag til udformning af en ensartet CO₂e-regulering på bl.a. landbruget under hensyntagen til Klimalovens guidende principper, herunder bl.a. hensynet til konkurrenceevne, social balance og CO₂e-lækage. Ekspertgruppen skal vurdere fordele og ulemper ved henholdsvis en reguleringsløsning for landbrugssektoren, en tilskudsløsning inden for EU's landbrugsstøtte og en CO₂e-afgift – eller en kombination af disse. Arbejdet skulle oprindeligt være afsluttet ultimo 2022 men er udskudt pga. folketingsvalg, regeringsdannelse mv. Når afrapporteringen foreligger, vil regeringen udarbejde et forslag til en klimaafgift på landbruget.
- *Nye handlingsplaner og strategier:* Landbrugsaftalen indeholder et udviklingsspor, der skal bidrage til fremme af plantebaserede fødevarer og til udviklingen af nye løsninger til reduktion af landbrugets udledninger, herunder særligt drivhusgasudledningen. Udviklingssporet omfatter bl.a. en strategi for tekniske reduktionspotentialer, handlingsplan for plantebaserede fødevarer, oprettelse af Fonden for Plantebaserede fødevarer, strategi for grønne proteiner til dyr og mennesker, strategi for fordobling af økologien samt en ekspertgruppe for udtagning af lavbundsjorde. Indsatserne planlægges lanceret i 2023. Investeringer i forskning og udvikling er afgørende for at tilvejebringe nye tilpasningsmuligheder for erhvervet og derved sikre en bæredygtig og omkostningseffektiv grøn omstilling uden produktionsnedgang, jf. klimalovens principper.
- *Udtagning af lavbundsjorder:* Landbrugsaftalen indeholder en ambition om udtagning af 100.000 hektar lavbundsjorder og randarealer samt et finansieret mål på udtagning og ekstensivering af 88.500 hektar. Udtagning af lavbundsjorder betyder i praksis, at arealer med et højt kulstofindhold tages ud af drift og vådgøres ved bl.a. at afbryde dræn, så nedbrydningen af kulstoflagrene bremses, og udledningen af drivhusgasser således reduceres. Siden 2021 er der påbegyndt udtagning af potentielt ca. 21.000 hektar lavbundsjorder og randarealer. Fremdriften er aktuelt udfordret pga. usikkerhed om kompensationsgrundlaget for arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der arbejdes på en snarlig afklaring af problemstillingen.
- *Ny kvælstofregulering:* Med Landbrugsaftalen er det besluttet, at der skal udvikles en ny reguleringsmodel, som fra 2026 skal bidrage til at reducere landbrugets udledning af kvælstof til vandmiljøet. Det er tiltænkt, at modellen skal have fokus på bedriftsnære udledninger af kvælstof og nye virkemidler – f.eks. sædskifter, græs og management – som giver mere fleksibilitet og forøget omkostningseffektivitet i opfyldelse af indsatsen. I forbindelse med genbesøget af landbrugsaftalen i 2023/24 og i forlængelse af den aftalte second opinion af kvælstofindsatsen skal der tages stilling til gennemførelsen af kvælstofindsatserne, herunder den nye og mere omkostningseffektive reguleringsmodel.